

Николай Неустройев

1895. 10 ноя.

NİKOLAY DENİSOVİÇ

NEUSTROYEV

1895-1929

Hacı Hamza SOYSAL*

Özet: Bu çalışmada Sakha yazarlarından ve Sakha edebiyatının kurucu isimlerinden birisi olan Nikolay Denisoviç Neustroyev'in hayatı, eserleri, edebî şahsiyeti ve Sakha edebiyatına katkıları üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sakha (Yakut), Neustroyev, edebiyat.

Abstract: This essay is about Nikolay Denisoviç Neustroyev's life, works, literal figure and contributions to Sakha literature.

Key words: Sakha (Yakutsk), Neustroyev, Literature.

Çağdaş Sakha (Yakut) edebiyatının kurucularından birisi olarak kabul edilen klasik yazar Nikolay Denisoviç Neustroyev, 15 Aralık 1895 yılında Yakutistan eski adıyla Bayağantay bugünkü adıyla Taatta ulusunun (ulus: vilayet) IV. Bayağantay (yeni adı Ust Taatta) köyünde dünyaya geldi. Ve 21 Temmuz 1929 yılında Yakutsk'ta verem hastalığından hayata daha genç bir yaşta, 34 yaşındayken gözlerini yumdu. Yakutsk'taki dört yıllık uçilişsede 1910-1913 yılları arasında (uçilişse : meslek lisesi) öğrenim gördü. Yazarın, Yakutsk şehrinde dört yıllık meslek okulunda okuduğu yıllarda Rus ve dünya çapında iki önemli büyük gelişme cereyan etmekteydi. Bunlardan ilki 1912 yılı Nisanında Lena altın ocaklarında

* Yakutsk Devlet Üniv. Türk Dili Okutmanı, Yakutsk.

çalışan silahsız işçileri, çarın askerlerinin kurşuna dizmesi diğeri ise; 1914 yılında patlak veren I. Cihan Harbi'dir. Yazar, 1920 yılında Bayağantay ulusu komiserliğine atandı. Ulus revkomunda (revkom: revolüsiyonnyı komitet; yani resmi sosyalist idare komitesi) idarecilik yaptı.1922-1924 yılları arasında öğretmenlik vazifesinde bulundu. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin bölge şubesinin 1925 yılında Yakutistan çapında yapılan IV. Yerel Genel Kongresine delege olarak katıldı. 1925- " Hazyaystva Yakütii " adlı dergide 1926 yılları arasında redaktörlük işi ile uğraştı. 1927 yılında Moskova'ya, V. Brüsov Edebiyat Enstitüsüne eğitim görmesi için gönderildi ise de, sağlık durumunun müsaade etmemesi üzerine eğitimini devam ettiremedi ve tekrar ülkesine döndü. Fakat yakalandığı verem hastalığına vücudu daha fazla dayanamadı ve bu hastalıktan 1929 yılı Temmuz ayının yirmi birinde, hayata en verimli olduğu bir çağda, henüz çok genç bir yaşta iken veda etti.

N. D. Neustroyev'in edebî kişiliğinin gelişiminde büyük Rus şair ve yazarlarının önemli rolü olmuştur. Bunlar arasında daha çok şu isimleri sayabiliriz: **Puşkin, Lermontov, Lev Tolstoy, Gogol**. Yazarın bir çok eseri Rus dilinde yayınlanmıştır (**hikâyeler, denemeler ve makâleler**). Bunun dışında **Platon Alekseyeviç Oyunskiy** ile birlikte, **N. V.Gogol** e ait "**Revizorun**" adlı eseri ve **N.N. Pavlov-Tiaht** ile, **Aleksandır Sergeyeviç Puşkin** e ait "**Boris Godunov**" adlı drama eserini Rusçadan Sakhacaya tercüme etmiştir. **N. D. Neustroyev**, bir dostuna yazdığı mektubunda: «Rus klasiklerini insan eline alınca düşüncelerini hemen kağıda dökesi geliyor. Ben içimden: **-Yaz dostum ! Kendi gücün, kabiliyetin neymiş görüp bak. Belki ondan ortaya bir şeyler çıkar, demektedirdim**», diye içerisinde kendisini daima yazmaya iten, kabiliyetini tetikleyen sabırsızlıkla ortaya bir şeyler koyma azim ve çabasında olduğunu dile getirmektedir.

İlk hikâye ve denemelerini **N. D. Neustroyev**, Rusça kaleme alır. Onun kendi ana dilinde kaleme alıp yayınlanan ilk eseri ise, bir piyestir ve "**Timir Con Oğoloro**" (Demir Halkın Çocukları) adını taşımaktadır. Yazarın ilk kaleme aldığı eseri ise, "**Dikaya Jizn**" (Vahşi Hayat) dır. Bu eseri yazar, Rusça yazmıştır. "**Dikaya Jizn**" ilk kez 1915 yılında, "**Sibirskiye Zapiski / Sibirya Notları**" adlı derginin 16. numaralı sayısında yayınlanır. **Nikolay Denisoviç**, o dönemlerde çok istemişse de, kendi ana dilinde eser yazma ve bastırma imkanı bulamamış, bundan

dolayı, mecburen ilk eserlerini Rusça kaleme almıştır. Ana diline âşık, milli kültürüne çok düşkün olan bu büyük yazar, maalesef edebî hayatının ilk yıllarını, bütün ruhunu, gönlünü vererek kendi ana diliyle yazı yazmaya, o büyük hazzı tatmaya hasret geçirmiştir. Ve nihayet **N. D. Neustroyev**, tanınmış Rus bibliyografçısı ve yazarı **N. A. Rubakin'in** (1862-1946) tavsiye ve teşvikiyle Ekim Devrimi arefesinde kendi ana dilinde, Sakhaca olarak ilk eserlerini kaleme almaya başlar. **N. A. Rubakin'e** yazdığı bir mektubunda bu konuya değinir. Mektupta: “(Sizin) **tavsiyeniz üzerine Sakhaların hayatını konu alan bir piyes kaleme aldım.Yakın bir zaman önce Yakutsk Halkevi'nde başarılı bir şekilde sahneledik.**” diyecektir. **N. D. Neustroyev'in** yukarıda değindiğimiz “**Demir Halkın Çocukları**” adlı piyesi Yakutsk Halkevi'nde 1917 senesi Ocak ayının ortalarında sahnelenmiştir. Bu piyes dört bölümden oluşmaktaydı. O yıllarda bir üst nesil Sakha edebiyatçıları olarak; **Platon Oyunskiy** ve **A. Künde** daha yeni yeni ilk hikâyelerini kaleme almışlar ve **E. Eristin, Suorun Omolloon** gibi edebiyatçılar ise daha henüz ilk edebî ürünlerine yeni gebediler. Kısa denilebilecek bir ömür sürmesine rağmen **N. D. Neustroyev**, kaleminin gücünü her şeye rağmen yine de ispatlayabilmiş ve bu sayede haklı olarak Sakha edebiyatının klasik yazarlarından birisi olarak kabul edilmiştir. **N. D. Neustroyev**, o zamanlar 20. yy. başlarında Çağdaş Sakha edebiyatını bina eden o dönemin klasik Sakha edebiyatçıları içerisinde en genç olanı idi. Bütün hayatını sığdırdığı 34 yıl içerisinde drama, komedi, hikâye, deneme, şiir, tercüme, ve folklor gibi farklı edebî alanlarda kalemini konuşturdu, bir çok çoğu hikâye, drama ve komedi dallarında olmak üzere seçkin eserler verdi. Çeşitli edebî tahlillerde ve çevirilerde bulundu, denemeler yazdı. Az olmasına rağmen onun şiirleri de mevcuttur. Özellikle kendisini farklı kılan ve şöhret kazandıran eserleri drama ve komedi dallarında ortaya koymuş olduğu eserleridir. Yazar bu yönüyle Sakha edebiyatında drama ve komedi alanlarında eser veren ilk Sakha edebiyatçısıdır. **Nikolay Neustroyev**, ilk edebî yazılarına 1912 yılında başlar. Onun bilinen ve hafızalarda yer edinen ilk ciddi eseri 1915 yılında kaleme aldığı ve 1917 yılında “**Sibirskiye Zapiski**” (Sibirya Notları) adlı dergide basılıp yayınlanan “**Dıkaya Jizn**” (Vahşi Hayat) adlı hikâyesi ile 1917 yılı sonbaharında ilk defa Yakutsk'da Halkevi'nde sahnelenen “**Timir Con Oğoloro**” (Demir Halkın Çocukları) adlı piyesidir.

Kısa süren ömrüne, hafızalardan silinmeyecek güzellikte ve değerde ; “**Dikaya Jizn**” (Vahşi Hayat), “**Timir Con Oğoloro**” (Demir Halkın Çocukları), “**Kuhağan Tun**” (Kötü Ruh), “**Oñoruu Kıtaanax**” (Kara Yazgı), “**Tieteybit**” (Aceleci), “**Kukaakı Kuluba**” (Başkan Kukaakı), “**Tar**”, “**Rıbak Platon**” (Balıkçı Platon) gibi; piyesleri, hikâye ve denemeleriyle halkının büyük beğenisini kazanır. Komedi dalında kaleme aldığı eserlerinden “**Tieteybit**” (Aceleci), “**Kuhağan Tun**” (Kötü Ruh), “**Tar**” (**Tar**: Donmuş yoğurt manasına geliyor) ve drama-komedi türü karma bir eser olan “**Oñoruu Kıtaanakh**” (Kara Yazgı) ve “**Tar**” adlı komedi eserini Sovyet rejiminin ilk yıllarına tekabül eden dönemde kaleme alır.

Yazarın edebî yönden en verimli geçen yılları 1920-28 arası dönemdir. Bu dönemde en önemli eserlerini kaleme alır. Ömrünün son yılları (özellikle 1927,1928 yılları) onun hastalığının iyice şiddetlendiği ve yazmak için kalemine fırsat vermediği yıllar olacaktır ve maalesef ölümüne kadar bundan sonra artık hiç bir ciddi eser yazamayacaktır. Yazarın bunların dışında özel arşivinde kendisine ait bir kaç piyesi de bulunmaktadır. Bunlar “**Radniye Tipi**” (Memleketimden İnsan Tipleri), “**Nomaya Metla**” (Süpürge), “**Çornıye Praktiye**” (Kara Lanet). Nikolay Neustroyev, en iyi hikâyelerini 1921-1926 yılları arasında kaleme alır. “**Rıbak Platon**” (Balıkçı Platon) adlı hikâyesini 1920 yılında yazmıştır. Bu hikâyesinde; Yakutistan’ın sık tayga ormanlarıyla kaplı toprakları üzerinde bir ücra gölün kenarında yaşayan ve yaşamını balıkçılıkla uğraşarak sağlayan ihtiyar balıkçı Platon’un zor, meşakkatli hayatı konu edilmektedir. “**Son Ohotnika**” (Avcının Rüyası), “**Çujaya Jena**” (Başkasının Karısı), “**Revnast**” (Kıskançlık), “**Tarjestvo Sımerta**” (Cenaze Merasimi), “**Fakir**” (Sufi), “**Prakajonniye**” (Miskinler), “**Taptal**” (Aşk), “**Iydaña**” (Mehtap) ve efsanevi bir hikâye denemesi olan “**Omoğoy Elley İkki**” (Omoğoy ve Elley) adlı hikâyeler, hikâyelerinden bazılarıdır. Yazarın yaklaşık ona yakın hikâyesi yayınlanmıştır.

Yazar, 1920-21 yıllarında “**Kukaakı Kuluuba**” (Başkan Kukaakı), “**Tieteybit**” (Aceleci) adlı komedilerini ve “**Semençik**” adlı hikâyelerini yazdı. “**Kukaakı Kuluba**” (Başkan Kukaakı) adlı komedi eserini 1920 yılında kaleme aldı ve bu eser 1926 yılında yazarın ilk kitabı olan “**Yakutskiye Komedi**” (Yakut Komedileri) adlı eser içerisinde yayınlandı.

“**Kukaaki Kuluba**” (Başkan Kukaaki) Sakha edebiyatında komedi dalında yazılan ilk edebî eser olma özelliğini taşır. “**Yakutskiye Komedi**” (Yakut Komedileri) adlı bu kitabın içinde bunun dışında “**Tieteybit**” (Aceleci) ve “**Tar**” adlı eserleri de yer alır. “**Kuhağan Tın**” (Kötü Ruh) 1927 yılında yayınlanır. 1929 yılında yazarın hikâyelerinin yer aldığı ilk toplu hikâye kitabı yayınlanır. Daha sonra bu yayınlanan kitaba bazı yeni eklemeler ve önsöz ilave edilerek eser 1934 yılında ikinci defa basılır. Yazarın belli başlı eserlerinin yer aldığı seçme eserler kitabı 1949 yılında yayınlanır. Bu eserin, yeni bir takım ilaveler yapılarak 1959 yılında ikinci baskısı yapılır. “**Hikâyeler**” adlı kitabı 1975 yılında tekrar yayınlanır. Piyes ve hikâyeleri milli eğitimde istifade edilmek üzere 1987 yılında tekrar basılır. Son olarak ise 1995 yılında Yuriy İvanoviç Vasilyev-**Cargıstay** tarafından hazırlanan; yazarın 100. Doğum yıldönümüne bağışlanan “**Töröobüt Sirber, Taptallaakh Commor**” (Doğduğum Memleketime, Sevdiklerime) adlı kitap yayınlanır. Bu kitabın içerisinde **Nikolay Neustroyev**’e ait, farklı alanlarda kaleme alınmış olan toplu eserleri yer alır ki; bunlar içerisinde yazara ait piyesler, hikâyeler, denemeler, tercümeleler, şiirler, mektuplar, notlar ile kitabı yayına hazırlayan Yuri İvanoviç Vasilyev-**Cargıstay**’ın kitabın ekler kısmına ilave ettiği, yazarın özel hayatıyla alakalı resmi belgeler, vasiyet mektubu, soy kütüğü, aile, eş-dost fotoğrafları yer almaktadır.

Yazarın kaleme aldığı belli başlı denemeleri ise şunlardır: “**Pravodnik**” (Ajan), “**Yakutskiye Budni**” (Yakutsklu Günler), “**Radnaya Kartina**” (Memleket Manzarası), “**Yakutskie Komedi**” (Yakut Komedileri) dir. “**Sitrannaya Vıstreça**” (Garip Rastlaşma) ve “**Kostra**” ise tamamlanmamış denemelerindendir.

Sakha Cumhuriyeti (Yakutistan) Bilimler Akademisi arşivinde ve P. A. Oyunskiy Edebiyat Müzesinde **N. D. Neustroyev**’ e ait el yazması müsveddeler bulunmaktadır; ama, malesef hala bu elyazmalar yayınlanamamış, yeterince edebî değeri üzerinde incelemelerde bulunulamamıştır. Bu nedenle de bu değerli edebî miras halkın, edebiyat severlerin hizmetine layıkıyla sunulamamıştır. Yazara ait külliyetli diyebileceğimiz evsafındaki bu değerli materyaller araştırmacıların, edebiyatçıların ilgi ve alakasına muhtaç bir vaziyette öylece gün ışığına çıkacağı anı beklemektedir. Yazar kaleminin kudretini, verdiği eserlerde son derece ustaca sergilemiş, kendine has zengin folklorik içerikli edebî üslubu ile büyük bir beğeni kazanmış ve bu başarısı kendisini haklı olarak Sakha edebiyatının klasik yazarları

arasına sokmuştur. Sakha edebiyatında her şeyden evvel komedi dalındaki ilk eserler onun kalemiyle hayat bulmuş; sadece komedi ve drama alanlarında değil aynı zamanda yazmış olduğu hikâye, piyes, çeviri ve denemeleri ile, yer yer az da olsa şiirleriyle, usta bir edebiyatçı olarak **Nikolay Denisoviç Neustroyev**, halkının gönlünde saygın bir yere sahip olmuştur.

2005 yılı 15 Aralığında, bu büyük Sakha yazarı, **Nikolay Denisoviç Neustroyev**'in 110. Doğum Yıldönümü kutlanacaktır. Böyle anlamlı bir tarihin arefesinde biz de burada aynı kültürel mirasa ortak olduğumuz kuzey-doğu Sibirya'daki Sakhaların Ulu Oğlu, büyük edebiyatçısı **Nikolay Denisoviç Neustroyev**'i, Türk edebiyat çevrelerine tanıtmak istedik.